

Fecr Yayınları: 771

FUKAHÂNIN KADIN TASAVVURU
-Fıkâhî Hükümler Bağlamında-

Vildan SALİ DUMAN

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Aralık 2023

ISBN: 978-625-6602-24-3

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

FUKAHÂNIN KADIN TASAVVURU

-Fıkhî Hükümler Bağlamında-

Vildan SALİ DUMAN

Ankara 2023

Dr. Av. Vildan SALİ DUMAN

1977 yılında Balıkesir'in Gönen ilçesinde doğdu. Aslen Dursunbeylidir. İlkokulu Balıkesir Ali Hikmet Paşa İlkokulunda (1988), ortaokul ve liseyi Balıkesir İmam Hatip Lisesinde (1995) birincilikle bitirdi. Aynı yıl Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazandı. Mezuniyetinin ardından 2008'e kadar Bursa'da serbest avukatlık yaptı. 2015 yılında Bursa Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslâm Bilimleri Bölümü, İslâm Hukuku Anabilim Dalında "İslâm Aile Hukuku ve Türk Aile Hukukunda Kadın-Erkek Eşitliğinin İstisnâları" başlıklı teziyle yüksek lisansını; 2022 yılında "Fukahânın Kadın Tasavvurunun İctihadî Hükümlere Yansıması" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. Halen özel bir şirketin hukuk danışmanlığını yürütmektedir. Ulusal ve uluslararası düzeyde yayınlanmış üç makalesi, üç tebliğ sunumu ve bir adet kitap bölümü vardır. Evli ve iki çocuk annesidir.

Filistin'in boyun eğmeyen, koca yürekli kadınlarına...

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	7
KISALTMALAR	11
ÖN SÖZ	13
GİRİŞ	15
1. Araştırmanın Konusu	15
2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	16
3. Araştırmanın Metodu ve Kaynakları	16
4. Araştırmada Kullanılan Temel Bazı Tabirler	17
5. Araştırmanın Planı	17
BİRİNCİ BÖLÜM	
KADININ FITRÎ, KARAKTERİSTİK, DİNÎ VE HUKUKÎ ÖZELLİKLERİ	19
1. Kadının Yaratılması	19
1.1. Erkeğin Ege Kemiğinden Yaratılmış Olması	19
1.2. Geçmiş Şeriatlerin Havvâ Algısının İslâm'a Yansımaları	27
1.3. Havvâ'nın İhaneti ve Kadın Yaratılmak Suçu	30
2. Kadının Fitrî Özellikleri	35
2.1. Aklı Melekelerini Kullanma Kabiliyeti Bakımından Eksik Olması	35
2.2. Bürûdet ve Rutubet Sebebiyle Unutkan Olması	38
2.3. Bâkire veya Dul Olması	39
2.4. Kısır veya Doğurgan Olması	40
2.5. Tarla Olması	41
2.6. Elbise Olması	43
2.7. Genç ve Güzel Olması	44
2.8. Sâliha veya Nâşize Olması	45
3. Kadının Karakteristik Özellikleri	46
3.1. Zayıf ve Korunmaya Muhtaç Olması	46
3.2. Bağımlı Olması	47
3.3. Özgürlüğüne Düşkün Olması	48
3.4. Aklın Yerine Duygularını Koyması	48
3.5. Özel Hallerin Kadının Hayatına Yansımaları	50
4. Kadının Dinî ve Hukukî Özellikleri	51
4.1. Ehliyet Sahibi Olması	52
4.2. Velâyet Sahibi Olması	53
4.3. Kul Olma ve İbadet Sorumluluğu	54

4.4. Hak Arama Özgürlüğü -----	55
4.5. Cezaî Sorumluluğu -----	55

İKİNCİ BÖLÜM

FUKAHÂNIN KADINA YÜKLEDİĞİ ÖZELLİKLER VE FUKAHÂNIN KADIN TASAVVURUNA ETKİ EDEN FAKTÖRLER -----

1. Fukahânın Kadına Yüklediği Özellikler -----	57
1.1. Dinî Yükümlülükler Bakımından Eksik Olması-----	57
1.2. Uğursuz Olması -----	57
1.3. Değersiz Olması -----	58
1.4. Cehennemlik Olması-----	60
1.4.1. Aşırı Lanet Etmesi ve Kocasına Karşı Nankör Olması -----	61
1.4.2. Erkeği Baştan Çıkarması-----	62
1.4.3. Cehennemlik Olmasını Gerektiren Diğer Suçların Bulunması -----	62
1.5. Fitne Unsuru Olması-----	63
1.6. İtaat Yükümlüsü Olması-----	68
1.6.1. Çalışma Hayatı -----	72
1.6.2. İbadet Hayatı-----	73
1.6.2.1. Mescide Gitmesi ve Cemaate Katılması -----	73
1.6.2.2. Seferlik Hükümlerinde Kocaya Tâbi Olması-----	76
1.6.2.3. Nâfile İbadetlerde Koca İznine Tâbi Olması -----	76
1.6.2.4. Hac Yolculuğunda Kocanın İznine Tâbi Olması -----	78
1.7. Aile Hayatı-----	79
1.7.1. Cinsel İtaat ile Yükümlü Olması -----	79
1.7.2. Aile Meskeninden Çıkarken ve Anne-Baba Ziyaretinde İzin Alması -----	83
1.7.3. Kadının Anne Olmasının Evde Bulunmasını Gerektirmesi -----	84
2. Fukahânın Kadın Tasavvuruna Etki Eden Faktörler -----	86
2.1. Fukahânın Mizacı ve Bireysel Özellikleri -----	86
2.2. Fukahânın Medenî Durumu -----	90
2.3. Kadının Tehdit Unsuru Olarak Görülmesi -----	93
2.4. Mezhep Taassubu-----	98
2.5. Tarihsel Gerçeklik ve Toplumsal Realite-----	100
2.6. Çevresel ve Coğrafi Değişim Karşısında Fukahânın Tutumu -----	102
2.7. Fukahânın Eril Özelliğini Ön Plana Çıkarması -----	109

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FUKAHÂNIN KADIN TASAVVURUNUN İBADET VE ÖZEL HUKUK ALANI HÜKÜMLERİNE ETKİSİ -----

1. İbadetlerle İlgili Hükümlere Etkisi-----	111
1.1. İdrarın Necis Sayılması-----	111
1.2. Abdest - Gusül-----	114
1.3. Namaz-----	116
1.3.1. Cemaate Katılması-----	117
1.3.2. Cemaat Safındaki Yeri-----	124
1.3.3. İmam Olması-----	126
1.3.4. Cenaze İşlemlerinde Kadının Durumu-----	129
1.4. Hac-----	138
1.5. Zekât-----	140
1.6. Özel Hallerde İbadetler-----	141
1.7. Akîka Kurbanı-----	146
2. Özel Hukuk Alanı ile İlgili Hükümlere Etkisi-----	147
2.1. Ehliyet ile İlgili Hükümler-----	147
2.1.1. Hukukî Tasarruf Ehliyeti-----	147
2.1.2. Evlenme - Boşanma Ehliyeti-----	148
2.2. Velâyet ile İlgili Hükümler-----	150
2.2.1. Hidâne-----	151
2.2.2. Radâ'-----	153
3. Aile Hukuku ile İlgili Hükümlere Etkisi-----	154
3.1. Kadının İtaat ile Yükümlü Olması-----	154
3.1.1. Kadının Kendi İhtiyaçlarını Karşılama İçin Evden Dışarı Çıkması-----	154
3.1.2. Kadının Anne -Baba ve Akriba Ziyareti İçin Evden Dışarı Çıkması-----	156
3.2. Nâsîzeyeye Uygulanacak Tedbirler-----	158
3.3. Ehl-i Kitapla Evlilik-----	160
3.4. Kadına Has Biyolojik Özelliklerinin Olması-----	163
4. Borçlar Hukuku ile İlgili Hükümlere Etkisi-----	165
4.1. İvazlı Akitleri Yapma Ehliyeti-----	165
4.2. Teberru Akitleri Yapma Ehliyeti-----	165
5. Miras Hukuku ile İlgili Hükümlere Etkisi-----	168

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KADIN TASAVVURUNUN KAMU HUKUKU ALANI HÜKÜMLERİNE ETKİSİ-----

1. Siyasal Haklar ile İlgili Hükümlere Etkisi-----	171
1.1. Seçme-Seçilme Hakkı-----	171
1.2. Devlet Başkanı Olması-----	173
1.2.1. Kadının Devlet Başkanı Olamayacağını Savunanlar-----	173

1.2.2. Kadının Devlet Başkanı Olabileceğini Savunanlar-----	176
1.2.3. Kadının Aslı Görevinin Annelik ve Ev İşleri Olduğunu Savunanlar-----	178
1.2.4. Devlet Başkanlığında Liyakatin Esas Olduğunu Savunanlar-----	179
1.3. Milletvekili Olması-----	181
1.4. Bakan Olması-----	183
2. Sosyal Haklar ile İlgili Hükümlere Etkisi-----	184
2.1. Örtünme, Süs ve Ses-----	184
2.2. Eğitim Hakkı-----	189
2.3. Çalışma Hakkı-----	191
2.4. Seyahat Hakkı-----	202
2.4.1. Mahremsiz Yolculuk Yapamaması-----	203
2.4.2. Güvenliğinin Sağlanması Durumunda Mahremsiz Yolculuk Yapması-----	203
2.4.2.1. Farz Olan Hac Yolculuğunu Yapması-----	204
2.4.2.2. Meşrû Olan Yolculukları Yapması-----	204
3. Ceza Hukuku ile İlgili Hükümlere Etkisi-----	207
4. Yargılama Hukuku ile İlgili Hükümlere Etkisi-----	212
4.1. Hâkim Olması-----	212
4.2. Şahitlik Yapması-----	215
5. Uluslararası Hasmane Münasebetler Hukuku ile İlgili Hükümlere Etkisi-----	227

DEĞERLENDİRME----- 231

KAYNAKLAR----- 235

KISALTMALAR

akt.	: Aktaran
a. mlf.	: Aynı Müellif
bk.	: Bakınız
c.c.	: Celle Celâluh
ed.	: Editör
Erişim	: Erişim Tarihi
H.	: Hicrî
haz.	: Hazırlayan
Hız.	: Hazreti
md.	: Madde
nşr.	: Neşreden
ö.	: Ölüm Tarihi
r.a.	: Radyallahu anh
r. anhâ	: Radyallahu anhâ
s.a.v.	: Sallallâhü aleyhi ve sellem
TDK.	: Türk Dil Kurumu
TDV.	: Türkiye Diyanet Vakfı
thk.	: Tahkik Eden
ts.	: Tarihsiz
vb.	: ve benzerleri
vd.	: ve devamı
vs.	: vesaire
y.y.	: Yayıncı yok
yy.	: Yüzyıl

ÖN SÖZ

Âlemlerin rabbi olan Allah'a (c.c.) hamdeder, O'nun sevgili habîbi Hz. Muhammed'e salât-ü selâm ederim.

İlk insan Hz. Âdem'in yaratılışı ile başlayan kadının hikâyesi farklı zamanlarda, farklı coğrafyalarda ve farklı dinlerde dilden dile dolaşmışsa da bu hikâyenin sonu gelmeyecek gibi görünmektedir. Kadın kimdir/nedir sorusunun cevabını aradığımızda karşımıza çıkan kaynaklarda, ilk yaratılışından bugüne kadar, ontolojik, antropolojik, fizyolojik, biyolojik, psikolojik, sosyolojik, ekonomik vs. alanlardaki durumunun; kul, birey, eş ve anne olma gibi hallerinin genel ve fikhî hükümlere yansması ile ele alındığı görülmüştür. Erkeğin kim veya ne olduğunun cevabı az sayıda kaynakta yer alırken, kadına dair soruların çok sayıda kaynakta cevap buluyor olması, eskiden olduğu gibi halen tartışıldığını göstermektedir.

Modern söylemde bir türlü erkeğe eşitlenemeyen kadının, köle olarak görülmesi; İslâmî söylemde ise anneliğinin yüceltilerek neslin devamında tek etken muamelesi yapılması, şeytanla özdeşleştirilmesi, cinsel itaatsizlik halinde maddî ve mânevî yaptırımlara maruz kalması kadının, hep öteki muamelesi görmesine sebep olmuştur. Allah katında değer ve önem açısından erkekten hiçbir farkı olmayan kadının, toplum nezdindeki konumu belirlenirken farklı rollere sahip olması ve hukukî statüsündeki kısıtlamalar onun ikincil pozisyonda görülmesine sevketsede de bu farklılıklar kadının aşağılanmasına sebep olarak gösterilmemelidir.

Cinsiyet tercihi olmaksızın dünyaya gelen kadın, ona biçilen değer, yapıştırılan etiketler ve sürekli bir problem gözüyle bakıldığı yaşam içinde hem kul hem insan hem de kadın olmanın farkındalığı ve Havvâ'dan bu yana, bitmeyen bir suç ve cezalar dizini içinde kendi olmaya mücadele vermektedir. Dünya değişim içindeyken, algılar, görüşler, paradigmlar değişirken kadın ve kadın tasavvurunun değişimi kaçınılmazdır. Kadın varlık bağlamında Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Muhammed'e (s.a.v.) göre sorun teşkil etmezken, yüzyıllardır devam eden kadın sorununun 'insan' kaynaklı olduğu görülmekte ve bu sorunun çözümünde objektif bir bakış açısı sergilenmesi gerekmektedir.

Bu uzun ve meşakkatli yolda elini üzerimden çekmeyen değerli hocam Prof. Dr. Ali Kaya'ya, Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin birbirinden güzel hocalarına ve kardeşlerime teşekkürü bir borç bilirim. Dualarıyla ve bana olan inançlarıyla yanımda olan anne ve babamın, sabırlı evlatlarım Bera ve Verda'nın, huzur vesilesi kedimiz Ada'nın varlıklarına her daim şükretmekteyim. Gayret bizden, tevfik Rabbimdendir.

Dr. Av. Vildan Sali Duman
Ulu Şehir-Bursa/2023